

CUMA NAMAZI HAFTALIK BULUŞMA

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: ”خَيْرُ يَوْمٍ طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ
فِيهِ خُلِقَ آدَمُ وَفِيهِ أُدْخِلَ الْجَنَّةَ وَفِيهِ أُخْرِجَ مِنْهَا وَلَا تَقُومُ السَّاعَةُ إِلَّا فِي يَوْمِ
الْجُمُعَةِ.“

Ebû Hüreyre'den rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Güneşin doğduğu en hayırlı gün, cuma günüdür. Âdem o gün yaratıldı, o gün cennete konuldu ve o gün cennetten çıkarıldı. Kıyamet de ancak cuma günü kopacaktır.”

(M1977 Müslim, Cum'a, 18)

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: "مَنْ اغْتَسَلَ ثُمَّ أَتَى الْجُمُعَةَ فَصَلَّى مَا قُدِّرَ لَهُ ثُمَّ أَنْصَتَ حَتَّى يَفْرُغَ مِنْ خُطْبَتِهِ ثُمَّ يُصَلِّيَ مَعَهُ غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ الْأُخْرَى وَفَضْلُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ."

عَنْ حَفْصَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: "رَوَّاحُ الْجُمُعَةِ وَاجِبٌ عَلَى كُلِّ مُحْتَلِمٍ."

عَنْ أَبِي الْجَعْدِ الضَّمْرِيِّ وَكَانَ لَهُ صُحْبَةٌ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: "مَنْ تَرَكَ الْجُمُعَةَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ تَهَاوَنًا بِهَا طُبِعَ عَلَى قَلْبِهِ."

حَدَّثَنَا كَثِيرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ عَوْفِ الْمُزَنِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: "إِنَّ فِي الْجُمُعَةِ سَاعَةً لَا يَسْأَلُ اللَّهُ الْعَبْدُ فِيهَا شَيْئًا إِلَّا آتَاهُ اللَّهُ إِيَّاهُ."

Ebû Hüreyre'den nakledildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: *“Her kim gusle der, sonra cumaya gelip belirlenen namazı kılar, sonra hutbesini bitirinceye kadar sessizce (imamı) dinler, sonra onunla beraber namazını kılar, o cuma ile sonraki cuma arasındaki günahları ayrıca üç günlük günahları daha bağışlanır.”*

(M1987 Müslim, Cum'a, 26)

Peygamberimizin (sav) eşi Hz. Hafsa'nın naklettiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: *“Cuma namazına gitmek, bulûğa ermiş olan herkese farzdır.”*

(N1372 Nesâî, Cum'a, 2)

Ebû'l-Ca'd ed-Damrî –ki kendisi sahâbîdir– Hz. Peygamber'in (sav) şöyle buyurduğunu nakletmiştir: *“Her kim önemsemediğinden dolayı cuma namazını üç defa terk ederse kalbi mühürlenir.”*

(İM1125 İbn Mâce, İkâmet, 93)

Kesîr b. Abdullah b. Amr b. Avf el-Müzenî'nin, babası aracılığıyla dedesinden (Amr b. Avf'tan) naklettiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: *“Cuma günü öyle bir an vardır ki kul o anda Allah'tan bir şey dilerse Allah mutlaka ona o isteğini verir.”*

(T490 Tirmizî, Cum'a, 2)

B

irinci Akabe Biati sonrasında Müslüman olan on iki kişi sayesinde Medine İslâm'la tanışmıştı. Hz. Peygamber'in çağrısına kulak verip Müslüman olan bu Medineliler yurtlarına dönüp İslâm'ı anlatmışlar, ertesi yıl ise daha kalabalık bir grup Mekke'ye gidip Hz. Peygamber'e biat etmiş ve Medine'ye gelmek istedikleri takdirde kendisine ve Mekkeli Müslümanlara sahip çıkacaklarına dair söz vermişlerdi. Mekke'de müşriklerin baskısı çekilmez hâle geldiğinde Hz. Peygamber Medine'ye hicrete izin vermişti. Mekkeli Müslümanlar da gruplar hâlinde Medine'ye hicret etmişlerdi. Medine henüz Hz. Peygamber'in hicretiyle şereflenmemişti. Ancak Medine'deki yerli ve muhacir Müslümanlar, kaynaşmalarına vesile olacak, toplanıp bir araya gelebilecekleri özel bir günleri olmasını, haftanın bir gününün kendilerine ait bayram günü olmasını istiyorlardı. Nitekim Medine'de yaşayan hıristiyanlar pazar, yahudiler de cumartesi gününü bayram olarak benimsemişlerdi.¹ Yahudiler cumartesi gününe hazırlık yapmak için bir gün öncesinde Medine'de sabahtan öğleye kadar pazar kurarlardı.²

Medine'de İslâm'ı öğretmek ve imamlık yapmak için bulunan Mus'ab b. Umeyr (ra), sayıları gün geçtikçe artan Müslümanların bu isteklerini Hz. Peygamber'e mektupla bildirmişti. Hz. Peygamber de Müslümanların, yahudi ve hıristiyanların bayram günlerinden farklı bir günü, yahudilerin cumartesiye hazırlıkla geçirdikleri ve Arûbe yani arefe olarak adlandırdıkları günü bayram edinmelerine izin vermişti. Bu arada bir de öğle vakti iki rekâtlık bir namaz kıldırılmasını ve beraberinde hutbe okunmasını istemişti. Mus'ab (ra) buna uyararak on iki kişiyi toplayıp namaz kıldırılmıştı. Bir de koyun keserek o günü kutlamışlardı. İşte bu namaz Medine'de, hatta İslâm tarihinde kılınan ilk "cuma namazı" olarak tarihe geçmişti.³

Hız. Peygamber ise cuma namazını onlardan daha sonra kılabilmişti. Allah Resûlü hicret sırasında Medine'nin hemen yakınındaki Sâlim b. Avf kabilesinin yaşadığı "Rânûnâ" denen yere ulaştığında cuma vakti girmişti. Cuma namazını ilk defa, sonraları "Cuma Mescidi" olarak anılacak bu mübarek mekânda kıldırılmış ve ilk hutbesini burada okumuştur.⁴ Bu olayla birlikte "toplamak, bir araya getirmek ve toplanılan gün" anlamındaki

¹ MA5144 Abdürrezzâk, *Musannef*, III, 159; İF2/355 İbn Hacer, *Fethu'l-bâri*, II, 355.

² "Cuma", *DİA*, VIII, 85.

³ ST3/118, İbn Sa'd, *Tabakât*, III, 118.

⁴ AV3/283 Azîmâbâdî, *Avnû'l-ma'bûd*, III, 283; SU4/154 Süheylî, *er-Ravdu'l-Unuf*, IV, 154.

cuma günü Müslümanların bir araya geldikleri haftalık bayram günü olarak belirlenmiş oldu.

Artık cumanın Müslümanlar nazarında ayrı bir önemi vardı. Bir araya gelmeleri ve kendilerini ilgilendiren meseleler hakkında istişare yapmaları, Müslümanların bu vesileyle birbirlerinden haberdar olmaları, böylece kaynaşarak birliktelik ruhu kazanmaları, hep birlikte Allah'ı anmak ve ibadet etmek için cuma namazının eda edilmesi, cumayı Müslümanlar için diğer günlerden farklı ve anlamlı kılan faaliyetlerdi. Hz. Peygamber'in cuma günü için, "Güneşin doğduğu en hayırlı gün, cuma günüdür. Âdem o gün yaratıldı, o gün cennete konuldu ve o gün cennetten çıkarıldı. Kıyamet de ancak cuma günü kopacaktır."⁵ ve "Cuma sizin en faziletli günlerinizdendir."⁶ buyurması aslında cuma gününün ne şekilde algılandığına işaret etmekteydi.

Cumayı bu kadar faziletli yapan en önemli unsurlar, şüphesiz cuma namazı ile namaz öncesindeki hutbedir. Peygamber Efendimiz Müslümanların cuma namazına mümkün olduğunca erken gelmelerini isterdi. Bununla ilgili olarak o şöyle buyurmuştur: "Cuma günü olduğu zaman melekler mescidin kapısında durur, gelenleri öncelik sırasına göre yazarlar. En erken gelen (Allah için) bir deve bağışlayan kimse gibidir. (Ondan) sonraki bir sığıra bağışlayan gibidir; sonraki bir koç, daha sonraki bir tavuk, en son gelen ise bir yumurta bağışlayan gibidir. İmam hutbeye çıkınca melekler (sevapları yazmayı bırakarak) sahifelerini dürüp zikri (hutbeyi) dinlemeye başlarlar."⁷

Resûlullah (sav), cuma günü temizlenip cuma namazı için camiye erkenden giden ve susup hutbeyi dinleyen kişiye, bu yolda attığı her bir adıma karşılık gündüzü oruç, gecesi ibadetle geçirilen bir yıllık sevap verileceğini söylemiş,⁸ bu günde kendisi için çokça salavât getirilmesini tavsiye etmiş ve bu salavâtların kendisine ulaştırılacağını haber vermiştir.⁹ Ayrıca, "Her kim gusleder, sonra cumaya gelip belirlenen namazı kılar, sonra hutbesini bitirinceye kadar sessizce (imamı) dinler, sonra onunla beraber namazını kılar, o cuma ile sonraki cuma arasındaki günahları ayrıca üç günlük günahları daha bağışlanır."¹⁰ demiştir.

Hz. Peygamber Müslümanlardan, bu kıymetli günde cuma namazı için özel hazırlık yapmalarını istemiş ve şöyle buyurmuştur: "Bulûğa ermiş olan herkesin cuma günü gusletmesi, misvak kullanması ve mümkün olduğu kadar koku sürünmesi gerekir."¹¹ Resûlullah'ın cuma guslüyle ilgili talebi, bazı sahâbîler tarafından kesin bir emir olarak algılanıp uygulanmıştır. Bununla birlikte onun söz ve fiillerini en güzel şekilde anlayıp, illetlerini kavrayarak

⁵ M1977 Müslim, Cum'a, 18.

⁶ D1047 Ebû Dâvûd, Salât, 200, 201; N1375 Nesâî, Cum'a, 5.

⁷ B929 Buhârî, Cum'a, 31; M1984 Müslim, Cum'a, 24.

⁸ T496 Tirmizî, Cum'a, 4; D345 Ebû Dâvûd, Tahâret, 127.

⁹ D1531 Ebû Dâvûd, Vitr, 26; İM1085 İbn Mâce, İkâmet, 79.

¹⁰ M1987 Müslim, Cum'a, 26.

¹¹ M1960 Müslim, Cum'a, 7; MU144 Muvatta', Tahâret, 32.

yorumlayan fakih sahâbilerden İbn Abbâs (ra) ve Hz. Âişe (ra) bunun bir emir olmadığını, o günün şartlarıyla ilgili olarak gerçekleşen bir talep olduğunu düşünmüşler ve buna yönelik açıklamalarda bulunmuşlardır. Kendisine cuma guslünün farz olup olmadığını soran kişilere İbn Abbâs, temiz olmak için yıkanmanın daha iyi olduğunu ama bunun zorunlu olmadığını söylemiş ve Resûlullah'ın insanlardan o gün neden yıkanmalarını istediğini şöyle anlatmıştır: “İnsanlar (malî açıdan) sıkıntılı zamanlar yaşıyorlardı. Kendileri çalışıyor, yün elbise giyiyor ve sırtlarında yük taşıyorlardı. Mescit dar, tavanı basık ve bir gölgelikten ibaretti. Sıcak bir günde, Resûlullah (sav) mescide geldi. Yün elbiseler içerisindeki insanlar terlemiş ve kendilerinden birbirlerine rahatsızlık veren kokular yayılmıştı. Resûlullah (sav) bu kokuyu hissedince, ‘Ey insanlar! Bu gün geldiğinde yıkanın ve her biriniz bulabildiği kokuların en güzellerini sürsün.’ buyurdu.” İbn Abbâs sözlerine şöyle devam etmiştir: “Sonra Allah zenginlik verdi ve yün olmayan elbiseler giydiler, bizzat (bedenen) çalışmaz oldular ve mescitleri de genişletildi. Böylece birbirlerini rahatsız eden ter kokuları da azaldı.”¹²

Hz. Âişe de Resûl-i Ekrem'in cuma guslüyle ilgili talebini benzer bir gerekçeyle açıklamış ve insanların çalışma sonrası temizlenmeden cuma namazına gelmelerinden dolayı yıkanmalarının tavsiye edildiğini bildirmiştir.¹³ Hz. Peygamber'in ashâbına biri cuma günleri, diğeri de sair günler (iş için) giymek üzere iki elbise edinmelerinin iyi olacağını söylemesi¹⁴ de aynı bağlamda değerlendirilecek bir tavsiyedir. Ayrıca Müslümanlardan haftada bir gün yıkanmalarını isteyen¹⁵ Allah Resûlünün, “Her Müslüman'ın haftada bir gün yıkanması gerekir. O da cuma günüdür.”¹⁶ buyurması da yine aynı hassasiyetle ilişkili bir tavsiyedir.

Cuma günü yerine getirilmesi gereken bir başka sorumluluk, cuma namazına katılmaktır. Gerek, “Ey iman edenler! Cuma günü namaz için çağrı yapıldığı zaman, hemen Allah'ın zikrine koşun ve alışverişi bırakın. Eğer bilerseniz bu, sizin için daha hayırlıdır.”¹⁷ mealindeki âyet, gerekse Hz. Peygamber'in, “Cuma namazına gitmek, bulûğa ermiş olan herkese farzdır.” buyruğu¹⁸ yetişkinlere bu sorumluluğu yüklemiştir. Bundan dolayı Resûlullah, cuma namazını mazeret olmaksızın terk eden kişiye gücü yettiği ölçüde sadaka vermesini tavsiye etmiştir.¹⁹ Başka hadislerde ise zaruret olmaksızın²⁰ yahut önemsemediğinden dolayı üç sefer cuma namazına katılmayanın kalbinin mühürleneceği uyarısı yapılmıştır.²¹ Zira dinimizce bu derece önemsenen bir günü ve namazı ihmal edip ona katılmayan kişi, böyle yapmakla

¹² D353 Ebû Dâvûd, Tahâret, 128; HM2419 İbn Hanbel, I, 269.

¹³ B903 Buhârî, Cum'a, 16; M1959 Müslim, Cum'a, 6.

¹⁴ MU241 Muvatta', Cum'a, 8; İM1096 İbn Mâce, İkâmet, 83.

¹⁵ B3487 Buhârî, Enbiyâ, 54; M1963 Müslim, Cum'a, 9.

¹⁶ N1379 Nesâî, Cum'a, 8.

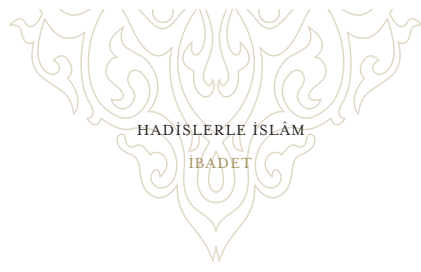
¹⁷ Cum'a, 62/9.

¹⁸ N1372 Nesâî, Cum'a, 2.

¹⁹ D1053 Ebû Dâvûd, Salât, 204, 205; N1373 Nesâî, Cum'a, 3.

²⁰ İM1126 İbn Mâce, İkâmet, 93; HM22925 İbn Hanbel, V, 300.

²¹ İM1125 İbn Mâce, İkâmet, 93.

evvelden açık olan kalbini o mânevî atmosfere kapatmış ve cuma gününün hayır ve bereketinden mahrum olmuştur. Ama mazeret durumunda cuma namazına katılma zorunluluğu kalkmaktadır. Örneğin Huneyn Savaşı, yağmurlu bir cuma gününde gerçekleşmişti. Peygamber Efendimiz (sav) de insanların namazlarını buldukları yerde kılmalarını istemişti.²² Bir cuma günü İbn Ömer, cennetle müjdelenen sahâbilerden olan Saîd b. Zeyd'in (ağır) hasta olduğunu öğrenmişti. İbn Ömer, cuma saati yaklaştığı hâlde, hemen bineğine binip Saîd'in ziyaretine gitti ve cumaya katılmadı.²³ Diğer taraftan Resûlullah (sav), köle, kadın, çocuk ve hastaları cuma namazına katılmakla sorumlu tutmamıştı.²⁴ Ancak, saadet asrında kadınların Hz. Peygamber ile cumaya gittikleri de bilinmektedir. O, kadınların cumaya gelirken koku kullanmamalarını tavsiye ederdi.²⁵

Peygamber Efendimizin amcasının oğlu olan İbn Abbâs'ın anlattığına göre, Resûlullah (sav), cuma namazının farzından önce dört rekât nafîle namaz kılardı.²⁶ Namaza geç gelenlerin de hutbeden önce en azından iki rekât namaz kılmalarını hatırlatırdı²⁷ ki bu namaza "tahiyyetü'l-mescid" ismi verilmektedir.

Bu namazın ardından Hz. Peygamber cuma hutbesi ile devam ederdi. Minbere çıktığında cemaate selâm verir,²⁸ Peygamber müezzini Bilâl (ra) de ezan okurdu. Uygulama, Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer zamanlarında böyle devam etmişti.²⁹ Ancak Hz. Osman, halifeliği zamanında insanlar çoğaldığından ikinci bir ezan okunmasını emretti.³⁰ Günümüzde cuma vaktinden önce okunan salâ, dış ezan ve iç ezan bu uygulamaya dayanmaktadır.³¹

Allah Resûlü, bunun ardından ayakta iki hutbe sunar, iki hutbe arasında bir süre otururdu.³² Genelde Kur'an âyetlerinden oluşan hutbeler, haftalık toplantı mantığına uygun olarak gündelik hayatla da iç içe olurdu.³³

Cuma'nın en önemli unsuru olan hutbenin ciddiye alınması ve sükûnetle dinlenmesi gerekiyordu. Hz. Peygamber'in huzurunda yaşanan şu ilginç hâdise, bu konuda nasıl davranılması gerektiğinin de öğrenilmesine vesile olmuştu. Câbir b. Abdullah'ın anlattığına göre, Peygamber Efendimiz bir cuma günü hutbe okuyordu. Bu sırada Şam'dan bir kervan gelmişti. Bu kervandan yapılacak alışveriş sahâbe için önem arz ediyordu. Dikkatleri dağılan ashâb, Hz. Peygamber'in konuşuyor olduğunu unutarak mescidi boşaltmışlardı. Hz. Peygamber ayakta hutbesine devam ederken mescitte sadece on iki kişi kalmıştı.³⁴ Bunun üzerine Resûlullah, "Varlığım kendi elinde olan (Yüce Allah)a yemin olsun ki, şayet onların peşinden

²² D1057 Ebû Dâvûd, Salât, 206, 207; MK498 Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir*, 1/189.

²³ B3990 Buhârî, Meğâzî, 10.

²⁴ D1067 Ebû Dâvûd, Salât, 208, 209.

²⁵ MŞ5157 İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, Salavât, 340.

²⁶ İM1129 İbn Mâce, İkâmet, 94.

²⁷ M2024 Müslim, Cum'a, 59.

²⁸ İM1109 İbn Mâce, İkâmet, 85.

²⁹ N1395 Nesâî, Cum'a, 15.

³⁰ B915 Buhârî, Cum'a, 24.

³¹ AV3/302 Azîmâbâdî, *Avnû'l-ma'bûd*, III, 302.

³² M1995 Müslim, Cum'a, 34; B920 Buhârî, Cum'a, 27.

³³ N1519 Nesâî, İstiskâ, 10.

³⁴ M1997 Müslim, Cum'a, 36.

tümünüz gitseydiniz de burada hiç kimse kalmamış olsaydı, sizin için şu vadi ateş olup akardı.” diyerek³⁵ öfkesini ve üzüntüsünü belirtmiş; Cenâb-ı Allah da, “Onlar bir ticaret veya eğlence gördükleri zaman hemen dağılıp ona koştular ve seni ayakta bıraktılar. De ki: Allah’ın yanında bulunan (şey), eğlenceden ve ticaretten daha yararlıdır. Allah, rızık verenlerin en hayırlısıdır.”³⁶ buyurarak Müslümanları uyarmıştı. Bundan sonra Resûlullah (sav) mescitte alışveriş yapılmasını, şiirlerin okunmasını, kayıp ilânı yapılmasını ve cuma günü namazdan önce çeşitli halkalar kurulmasını yasaklamıştı.³⁷ Ayrıca cuma namazıyla birlikte cuma hutbesi de “Allah’ı zikir”³⁸ kapsamına girdiğinden, Allah Resûlü hutbenin sessizce dinlenmesini istemiş ve hutbe esnasında yanında konuşan arkadaşını ikaz etmeyi bile hoş karşılamamıştı.³⁹

Hutbeden sonra iki rekât cuma namazı kılınırdı.⁴⁰ Namaz, güneş tam tepeden batıya meylettği zamanda kılınır,⁴¹ henüz insanların sığınacakları bir gölge oluşmadan biterdi.⁴² Bununla birlikte Hz. Peygamber’in (sav) soğuk zamanlarda cuma namazını erken kıldırıp, sıcak şiddetli olduğu zamanlarda da namazı serin vakte kadar ertelediği de olmuştu.⁴³ Peygamber Efendimiz namazda bazen Cum’a sûresi ile Mûnâfikûn’u⁴⁴ bazen de A’lâ ve Gâşiye sûrelerini okurdu.⁴⁵

Resûlullah cuma günü ile ilgili olarak o gün, cuma namazı için kâmet getirilmesiyle başlayıp, namazın bittiği süre içerisinde yer alan⁴⁶ çok mübarek bir andan bahsetmiştir ki, “...o anda Allah’tan bir şey dilerse Allah mutlaka ona o isteğini verir.”⁴⁷ Söz konusu mübarek ânın ne zaman olduğuna dair farklı hadis rivayetleri bulunmaktadır. Bu rivayetlere cuma namazına önceden gelinmesini ve namazın beklenmesini de dâhil edersek, icabet ânının cuma namazı tamamlanınca kadarki sürede olması ihtimali daha fazladır, diyebiliriz. Bundan dolayı, hem namaz öncesinde ve sonrasında yapılacak dualarla, hem de namazda imamın okuyacağı dua âyetleri ve tahiyyatta okunacak dua âyetleriyle söz konusu ânı yakalama gayreti içinde olunmalıdır. Hatta gerek, “Namaz kılınınca artık yeryüzüne dağılın ve Allah’ın lütfundan (rızık) isteyin. Allah’ı çok zikredin, umulur ki kurtuluşa erersiniz.” âyeti,⁴⁸ gerekse cumanın bu değerli ânının ikindiden sonra olduğunu ifade eden hadisler⁴⁹ dikkate alındığında, dil ve gönül –iş yaparken de olsa– Allah’ı zikretmeye, dua ve niyazda bulunmaya akşama kadar devam etmelidir.

İki rekâtlık cuma namazı bittiğinde Resûlullah (sav) evine gider ve yine iki rekât nafîle namaz kılardı.⁵⁰ Hz. Peygamber (sav) cumadan sonra nafîle namaz kılmak isteyenlere ise dört rekât kılmalarını tavsiye ederdi.⁵¹

³⁵ Sİ6877, İbn Hıbbân, *Sahih*, XV, 299.

³⁶ Cum’a, 62/11.

³⁷ HM6676 İbn Hanbel, II, 180.

³⁸ B881 Buhârî, Cum’a, 4; M1964 Müslim, Cum’a, 10.

³⁹ B934 Buhârî, Cum’a, 36; M1965 Müslim, Cum’a, 11.

⁴⁰ N1421 Nesâî, Cum’a, 37; İM1064 İbn Mâce, İkâmet, 73.

⁴¹ B904 Buhârî, Cum’a, 16.

⁴² B4168 Buhârî, Meğâzî, 36; M1993 Müslim, Cum’a, 32.

⁴³ B906 Buhârî, Cum’a, 17.

⁴⁴ M2031 Müslim, Cum’a, 64.

⁴⁵ M2028 Müslim, Cum’a, 62; D1125 Ebû Dâvûd, Salât, 234, 236.

⁴⁶ T490 Tirmizî, Cum’a, 2; İM1138 İbn Mâce, İkâmet, 99.

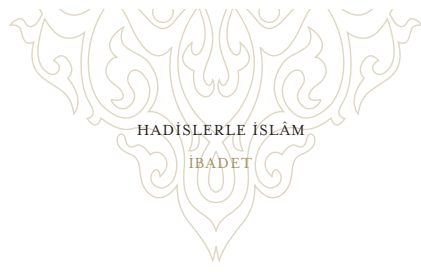
⁴⁷ T490 Tirmizî, Cum’a, 2; M1969 Müslim, Cum’a, 13.

⁴⁸ Cum’a, 62/10.

⁴⁹ T491 Tirmizî, Cum’a, 2; HM7674 İbn Hanbel, II, 273.

⁵⁰ M2040 Müslim, Cum’a, 71.

⁵¹ M2037 Müslim, Cum’a, 68.

Dolayısıyla cumadan sonra iki ya da dört rekât nafile namaz kılınması Hz. Peygamber'in sünnetiydi. Araplar arasında yaygın olan "kaylûle", yani öğle istirahatini de ashâbıyla birlikte cuma namazının ardından yapardı.⁵²

Hz. Peygamber cuma gününü haftalık bayram olarak belirleyince o gün yapılması ve yapılmaması gereken işleri de düzenlemiştir. "Sizden herhangi biriniz cumadan bir gün önce veya bir gün sonra da oruç tutmadıkça (sadece) cuma günü oruç tutmasın!" buyurarak, yapılmaması gerektiğini açıklamıştı.⁵³ Bir cuma günü muhterem eşi Cüveyriye'nin (ra) yanına girmişti. Cüveyriye oruçlu idi. Ona, "Dün oruç tuttun mu?" diye sormuş, Cüveyriye, "Hayır (tutmadım)." demişti. Resûlullah bu defa, "Yarın oruç tutmak istiyor musun?" diye sormuş, Cüveyriye, "Hayır, (tutmayacağım)." deyince Resûlullah ona orucunu açtırmıştı⁵⁴

Hz. Peygamber'in ifadelerinden anlaşıldığına göre, Yüce Allah'ın mübarek ve üstün gördüğü gün konusunda yahudiler ve hıristiyanlar görüş ayrılığına düşmüşlerdir. "Cuma" olarak belirlendiği anlaşılan o faziletli gün, yahudilerce cumartesiye çekilmiş, hıristiyanlarca ise pazar günü olarak değiştirilmiştir. Son din İslâm ise, cuma gününü değiştirmeden aynen kabul etmek suretiyle önceki dinlerin önüne geçmiştir.⁵⁵ Nitekim Allah Resûlü bu konuda şu açıklamayı yapmıştır: "Biz, (dünyada) son (gelen ümmet) olmamıza rağmen, kıyamet günü en öne geçeceğiz. Ne var ki onlara bizden önce, (bize ise onlardan sonra) kitap verilmiştir. İşte Allah, kendilerine farz kılınp da, ihtilâfa düştükleri o (mübarek) güne (cumaya) bizi yönlendirdi. Neticede bu konuda onlar bizim ardımızdan gelirler. Yahudilerin (ibadet günü) yarın (cumartesi), hıristiyanlarınki ise öbür gündür (yani pazar)."⁵⁶

Âyet ve hadislerden anlaşıldığı üzere, dinimizde cuma günü haftanın en faziletli ve bereketli günü olarak kabul edilmiştir. Müslümanlar tarafından da toplumu oluşturan bireylerin bir araya gelip haftalık görüşmelerini gerçekleştirdiği özel bir toplanma ve bayram günü olarak algılanmış ve İslâm dünyasında bu şekilde bir anlam kazanmıştır. Ancak Yahudilik ve Hıristiyanlıkta olduğu gibi bu özel ibadet gününün bayram olması, onun tatil olarak geçirilmesi, işten ve çalışmadan uzak kalınması gibi bir sonuç getirmemiştir. İlgili âyet-i kerimede de ifade edildiği üzere namaz kılmak için alışveriş kısa süreli olarak yasaklanmışsa da, namaz sonrası çalışma hayatı devam ettirilecektir. "Namaz kılınca artık yeryüzüne dağılın ve Allah'ın lütfundan isteyin. Allah'ı çok zikredin, umulur ki kurtuluşa erersiniz."⁵⁷ âyetinin tavsiyesi üzere inananlar namaz sonrasında hem gündelik hayatı hem de Allah'ı anmayı sürdürmüşlerdir.

⁵² B941 Buhârî, Cum'a, 41;

M1991 Müslim, Cum'a, 30.

⁵³ B1985 Buhârî, Savm, 63.

⁵⁴ B1986 Buhârî, Savm, 63.

⁵⁵ M1982 Müslim, Cum'a, 22.

⁵⁶ B876 Buhârî, Cum'a 1;

M1978 Müslim, Cum'a, 19.

⁵⁷ Cum'a, 62/10.